

CSONGRÁDY BÉLA

Méltó módon őrzik Zenthe Ferenc emlékét Száz évvel ezelőtt született a salgótarjáni színház névadója

A salgótarjáni Fő téren bármi okból megjelenők tekintete ritkán kerül meg a jól látható Zenthe Szalon kiírást, amely a Zenthe Ferenc Színház székhelyét jelöli. Az alkotói műhely, a kamaraszínpadi terem ablakairól – ha úgy teszik, nézőcsalogató kirakatából – néhány, a magyar színháztörténet részévé vált jeles színművész – Márkus László, Psota Irén, Váradi Hédi és természetesen Zenthe Ferenc – s leginkább – a döntő többségükben szintén eltávozott – volt acélgyári színjátszók jelenetfotója néz vissza az arra sétálókra. S ez nem véletlen, hiszen a helyi színház legrégebbi elődjének joggal tartja az 1887-ben a rimamurányi salgótarjáni olvasóegylet keretében létrejött amatőr együttest, az 1948/49 óta Petőfi nevet viselt csoportot, amely alapításának évében Gerő Károly *Vadgalamb* című népszínművével debütált. Ez azt jelenti, hogy e művészeti ág képviselője jóval több, mint egy évszázados a városban, annak ellenére, hogy az úgymond professzionalista színház csak nyolc évvel ezelőtt, 2012-ben született meg.

Pedig sokszor és sok helyütt volt napirenden a téma. Távlabbi előzményként – többek között – meghivatkozatható az 1930/40-es években működött Balassa Társaság tagjainak véleménye vagy konkrétan e lap, a Palócföld első számában, 1954-ben megjelent írás tartalma. Ebben a szerző Vertich József, a Petőfi ikonikus rendezője, mondhatni vezetője – annak tudatában is, hogy viszonylag rendszeresen szerepelnek itt vendégszínházak – írta summázatként az alábbiakat: „Színház nélküli városunk kultúrigényét e téren jól, helyesen kielégíteni nehéz feladat. Csak a város valamennyi színjátszó csoportjának komoly, szervezett, fejlődést biztosító munkájával, a dolgozók művelődését szolgáló törekvésekkel, a kultúrszervek, a sajtó támogatásával, végeredményben a lerögzítendő helyes, minden érdekelt őszinte, együttes munkájával lehet és kell elérnünk.”

A kérdés – azaz a helyi színház létrehozása – a továbbiakban is napirenden maradt. Ezt igazolja már jóval a rendszerváltás előtt, a hatvanas évek elején-közepén megfogalmazott egyik politikai döntés is, amely szerint Salgótarjánt a megye kulturális centrumává kell fejleszteni, s a megvalósítandó tervek között a színházfejlesztés gondolata is helyet kapott. Ehhez

a József Attila Művelődési Központ 1966-os átadása lendületet adott, igaz, egyelőre – s még hosszú ideig – vendégteátrumok, -előadások fogadása formájában. A prózai művek esetében elsősorban a szolnoki, az operaelőadásokat tekintve jó ideig a debreceni teátrum volt a leggyakoribb fellépő, de egyre gyakrabban érkeztek fővárosi társulatok is. S valamennyien kedvezően nyilatkoztak a fogadtatásról, a színházszerető tarjáni közönségről. Ugyanakkor még évekig működött a Petőfi, létrejött az öblösüveggyári Tempress, valamint a kereskedelmi és vendéglátóipari szakképző égisze alatt, de az acélgyári művelődési központban otthonra talált KiViSzI nevű amatőr szintársulat.

A rendszerváltás bekövetkeztével újra és mind határozottabban merült fel, körvonalazódott egy helyi társulat létrehozásának igénye, mondhatni szükséglete, annál is inkább, mert egyre inkább tudatosodott: Salgótarján az egyetlen megyeszékhely, amelynek nincs önálló, saját színháza. Több, színjátszói, előadóművészi múlttal, tapasztalattal rendelkező szakember – mások mellett főként Molnár Ernő, Sándor Zoltán és Susán Ferenc – éltette folyamatosan e gondolatot, amelyet felkarolt és támogatott a dr. Horváth István elnökségével működött Salgótarjáni Polgári Kör elnevezésű civil szervezet is. A színház közvetlen előzményének a 2004 februárjában-márciusában T. Pataki László újságíró, író, rendező és felesége, P. Kerner Edit kezdeményezésére és irányításával a József Attila Művelődési Központban főként fiatalokból verbuválódott stúdiószínpad tekinthető. Az új formációnak szinte törvényszerűen az előző esztendő decemberében elhunyt Vertich József lett a névadója. Eleinte a Palóc Parnasszus című pódiumújság rendezvényein léptek fel, de közreműködtek a Palóc-föld fél évszázados jubileumi estjén is. Első színházi jellegű produkciójuk 2005. április 28-án volt: Szép Ernő *Május* című darabját Molnár Ernő vitte színre. A következő években a Vertich Színpadstúdió egyre gyakrabban mutatkozott meg és mind nagyobb feladatokat vállalva szinte egyenesvonalúan haladt a színházzá válás útján. A folyamatot felgyorsította a *Színházépítés Salgótarjában* című, *A függönynek fel kell mennie!* című kiadvány, amelyet a Vertich Színpadstúdió Művészeti Tanácsa adott közre. Az abban megjelent felhívást számos cég, közösség és magánember támogatta. E törekvéssel a város önkormányzatának közgyűlése is egyetértett és 2012. február 23-i ülésén úgy határozott, hogy önként vállalt közszolgálati feladatként támogatja a létrejövő színházat, amelyet a 2011. július elsejei dátummal életre hívott Salgótarjáni Közművelődési Nonprofit Kft. működtet.

E vázlatos születéstörténet 2012 tavaszán érte el csúcspontját, mint-hogy május 29-én az akkor már Zenthe Ferenc nevét viselő színház T. M. Plautus ókori római vígjátékíró *A betvenkedő katona* című darabjával megtette az első lépést. S onnantól kezdve már nem volt megállás a társulatépítésben, a bemutatók, a bérletek, bérletsorozatok, a helyi, a megyei, a fővárosi, az ország határain belüli és túli vendégszereplések növekvő számában, a közönség által kinyilvánított szimpátiában, sőt a szakmai sikerekben sem.

Abban, hogy kinek a javaslata volt a Zenthe név felvétele, nincs konszenzus, azt viszont, hogy kiváló ötletnek, mondhatni telitalálatnak bizonyult, az élet igazolta. Hiszen hosszas keresgélés után is alig lehetett volna elismertebb, közkedveltebb személyiséget találni – a Nemzet Színésze és sok más rangos díjjal kitüntetett – Zenthe Ferencnél, aki nem mellesleg Salgóbánya, azaz Salgótarján szülötte: éppen száz esztendővel ezelőtt, 1920. április 24-én látta meg a napvilágot, s mintegy tízéves koráig élt ott, ahol édesapja bányai vezetőként dolgozott. Élményszerű gyermekkor volt, amelyből – mint többször elmondta – a felnőttként, művészi munkája során sokat profitált. Szűkebb hazájával 1997 óta – ekkor lett Nógrád megye díszpolgára – vált szorosabbá a kapcsolata, amelyet 2003-ban megerősített a Salgótarjántól kapott ugyancsak díszpolgári cím. Annak apropóján a baráti kör vendégeként látogatott el a salgóbányai idők klubjába is, hogy elbeszélgesse földijeivel. Több, mint érdekes, hogy – miközben számos felejthetetlen film, tévésorozat, rádiójáték, színházi és filmszerep fűződött a nevéhez – színészként csak 85 éves korában, halála előtt egy évvel lépett a helyi publikum elé a József Attila Művelődési Központban, ahol a Madách Színház – amelyhez gyakorlatilag egész életében hűnek bizonyult – mutatta be Szakonyi Károly a *Turini nyár* című darabját. Mondani sem kell, hogy a közönség milyen ovációval fogadta Zenthe Ferencet, aki a tapsorkánban virágcsokorral a kezében, meghatódva szinte csak annyit tudott mondani: „Köszönöm a Jóistennek, hogy ide születhettem...”

A legendás színművész 2006. július 30-án fejezte be földi pályafutását. A mennyei világba távozását követően – immár a méltó emlékezőzés szándékával is – szinte azonnal kibontakozni látszott a máig tartó, s mondhatni fokozatosan erősödő Zenthe-kultusz. A városi közgyűlés hozzájárult ahhoz, hogy a salgóbányai buszvégállomás mögötti parkot róla nevezzék el, s ott 2017 tavaszán emléktáblát helyezzenek el. 2008 októberében az Ipoly Erdő Zrt. Salgótarjáni Erdészete által a vár alatt működtetett ház előkertjében ünnepélyes keretek között, volt pályatársak részvé-

telével és közreműködésével avatták fel a Somoskőújfaluban élő szobrászművész, Molnár Péter által készített mellszobrot, amely azóta is a rendszeres megemlékezések színhelye. 2010-ben ugyanott a művész kilencvenedik születésnapja tiszteletére leplezték le azt a gránit emléktáblát, amely arra utal, hogy a budapesti Nagymező utcában látható a Halhatatlanok Társulatának tagjának választott művész lábnyoma. Az értékes ereklyét egy rajongója árverésen vásárolta meg, s úgy gondolta, hogy a szülőhelynek ajándékozza. 2011-től, 2012-től a salgóbányai rendezvények szervezésének élére a Zenthe Ferenc Színház állt. A teátrum 2013-ban díjat alapított Zenthe Ferenc-emlékplakett elnevezéssel. Ifj. Szabó István szobrászművész bronzalkotásának előlapjára a színművész portréja került. Az elismerés mindazoknak adható, akik magas színvonalú munkájukkal, illetve támogatásukkal nagymértékben segítik a színház működését, fejlődését. 2015 nyarán a Geocsodák Háza elnevezésű salgói látogatóközpontban Zenthe-emlékszobát adtak át. Egy kicsit korábban, 2014-ben a Dornay Béla Múzeum *Zenthe Ferenc és Salgótarján* címmel kötetet jelentetett meg.

Az idei esztendő, a születésnap centenáriumi éve különlegesnek számít a kultusz folyamatában, a világjárvány miatti kényszerűen hosszú szünet azonban átformálta az eredeti forgatókönyvet. Azonban januárban a magyar kultúra napján az első bemutató keretében Móricz Zsigmond *Nem élhetek muzsikaszó nélkül* című regényének dramatizált változata még színre került. A premieren – mint a legtöbb más esetben is – jelen volt ifj. Zenthe Ferenc, aki minden alkalommal hálásan szokta volt megköszönni édesapja emlékének illetéknéppen továbbélését. Erre az alkalomra készítette el a salgótarjáni Kézműves Cukrászda az azóta népszerűvé lett Zenthe-tortát. Elkészült egy újabb, immár centenáriumi emlékplakett, s augusztusban – 2019 után – másodszor is megtartották a Fő téren a *Színház újratöltve* című látványos évadnyitóshow-t, amely egyúttal az elmúlt évad produkcióit elismerő díjkiosztó is volt. Szintén a nyár végén az SBTC sportklub – amelyet ugyancsak éppen száz éve alapítottak – öregfiúk labdarúgói vendégeként pályára lépett a Magyar Színészválogatott is. Az ősz során a moziban terveznek egy válogatást bemutatni a Zenthe Ferenc nevével fémjelzett filmekből, és készülöben van egy könyv is *Színház született* címmel, A „Vadgalamb”-tól az „Énekesmadár”-ig alcímmel, minthogy Tamási Áron székely népi játékát 2021 januárjában tervezik bemutatni. A Zenthe Ferenc szellemi örökségét őrző törekvéseknek, tendenciáknak is nagy szerepe volt abban, hogy a Simon Lajos vezette társu-

lat 2019 óta már kiemelt előadó-művészeti szervezetként vehet részt az ország kulturális vérkeringésében.

Büszke lehet a színház, hogy olyan ember nevét viselheti, olyan személy emlékéhez igyekszik méltó lenni, akit mindenki szeretett, s aki 2003-ban salgótarjáni díszpolgári címe kapcsán – egyebek közt – a következőket nyilatkozta jelen sorok írójának: „Bízom abban, hogy a mai értékválság csak átmeneti, s előbb-utóbb ismét túl leszünk a nehéz éveken, s helyükre kerülnek a dolgok, hiszen minden ember jónak születik, nem szabad hagyni, hogy a gonoszság felülkerekedjen...”

